

PORTRETI IZ OSTAVŠTINE SPLITSKE OBITELJI BAJAMONTI

UDK: 75.041:929 Bajamonti (obitelj)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 10. III. 1999.

Doc. dr. RADOSLAV TOMIĆ
Institut za povijest umjetnosti
10000 Zagreb, HR
Avenija Vukovar 68

Autor objavljuje tri portreta koji pripadaju nasljednicima splitske obitelji Bajamonti. Prvi predstavlja dr. Jerolima Bajamontija (1756.-1818.), predsjednika Trgovačke komore i predsjednika Okružnog suda u Splitu za vrijeme francuske uprave. Drugi predstavlja njegova brata Nikolu (1745.-1816.), a treći je portret Pasquala Romagnolija, djelo iz druge polovice XIX. stoljeća, rad talijanskog slikara Antonija Zuccara.

Iz političkih razloga nisu se u proučavanju prošlosti Splita iscrpnije istraživale umjetnine vezane uz obitelj Bajamonti, jer je cijela "građa" bila zasjenjena autonomaškom orijentacijom dr. Antonija Bajamontija. Ipak, izgradnja i oprema palače Bajamonti (poslije Dešković) na zapadnom dijelu obale i trga Proukrative s kazališnom zgradom najvrjedniji su arhitektonsko-urbanistički zahvat u Splitu 19. stoljeća. Da su Bajamontijevi posjedovali vrijednu knjižnicu, odavno je poznato i dijelom proučeno, premda je velik njezin dio stradao u požaru stare obiteljske kuće 1787. godine.¹ Knjige nije skupljao samo Julije Bajamonti nego i drugi obrazovani članovi obitelji. U obiteljskom posjedu bilo je i nešto umjetnina.² Najvrjednije su, i za Dalmaciju jedinstvene, freske dijelom sačuvane na prvom katu palače, koje je vjerojatno izveo Antonio Zuccaro na početku svojega umjetničkog djelovanja u Dalmaciji.³ O umjetninama u obi-

teljskom posjedu možemo doznati iz nekoliko izvora. Najznačajnija je potvrda koju je 15. ožujka 1944. godine potpisao ravnatelj Arheološkoga muzeja dr. Mihovil Abramić, a odnosi se na odluku tadašnje vlasnice Ane Romagnolo da u tom muzeju pohrani umjetnine radi njihove zaštite tijekom rata.

Upraviteljstvo Hrv. drž. Arheološkoga Muzeja u Splitu potvrđuje da je od gđe. Ane Romagnolo, stanom u bivšoj Poljani regenta Aleksandra br. 2 (Palača Dešković) primilo na privremenu pohranu i čuvanje niže nabrojene slike (s okvirima), koje se sada nalaze skupa s ostalim vrijednijim splitskim umjetninama, ali u posebnom sanduku pakovane, u jednoj niši Mauzoleja (katedrale): 1) Slika izbičevanog Krista ("Ecce homo"), mletačke škole. 2) Veliki portret dr. Ante Bajamontia. 3) Portret ..... Bajamontia, delegata Dalmacije na krunisanju Napoleonovu. 4) Portret majke dra Ante Bajamontia. 5) Portret dra Jerolima Bajamontia, brata dra Ante Bajamontia. 6) Portret .... Bajamontia. 7) Mali portret dra Julija Bajamontia.⁴

Nekoliko je umjetnina iz navedenoga popisa sačuvano.⁵ Među njima posebno je vrijedan portret odvjetnika i suca dr. Jerolima Bajamontija (1756.-1818.), istaknute ličnosti splitskoga i dalmatinskoga društva općenito, na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće.⁶ O njemu postoji nešto razbacanih podataka. Spominje se kao član i dugogodišnji predsjednik Gospodarskoga društva u Splitu, koje je godine 1767. utemeljeno s ciljem unaprjeđenja poljodjelstva, ribarstva, obrta i trgovine.⁷ U listopadu 1802. godine Jerolim Bajamonti održao je u splitskom kazalištu govor posvećen Nikoli Grisogonu pod naslovom *Quali mezzi viepiù confluiscono alla prosperità di una nazione* (Govor o sredstvima koja mnogo pridonose napretku nacije).⁸ Sačuvalo se naravno mnogo njegovih predsjedničkih govora. Dana 19. srpnja 1808. godine održao je na sjednici govor u čast generalu Augustu Marmontu i francuskoj vlasti, zalažući se za izgradnju cesta i vodovoda u Dalmaciji, koju Bajamonti, kao i drugi članovi Akademije, nastoji gospodarski i kulturno unaprijediti. Kao predsjednik Akademije obraća se 1811. godine za pomoć novom namjesniku Ilirskih pokrajina Bertrandu.⁹ Kao član splitske komisije za novačenje sastavio je 1806. godine primjedbe na naredbu Vicenza Dando-

la.¹⁰ U sudstvu koje su u Dalmaciji reorganizirale nove francuske vlasti Bajamonti je bio imenovan za prvoga predsjednika Okružnoga suda u Splitu.¹¹ Jerolim je kao i njegov istaknutiji brat Julije bio članom Poljodjelskoga društva (Akademije) u Kaštel Lukšiću.¹² O njegovu ugledu najrječitije govori podatak da je godine 1810. bio u poslanstvu Ilirskih pokrajina Napoleonu. U Parizu je boravio od srpnja do prosinca 1810. godine. Razgledao je Versailles, tvornicu oružja i knjižnicu, te tvornicu porculana u Séversu.¹³ No, najvažniji je podatak da je dr. Jerolim Bajamonti u Parizu 28. studenog 1810. godine bio odlikovan Ordenom Legije časti.¹⁴ Prema obiteljskoj tradiciji Bajamontijev je portret nastao upravo u Parizu. Relativno dugi boravak u francuskoj metropoli pružio je obrazovnom Bajamontiju mnoštvo mogućnosti: izrazito klasicistički naglasak portreta i njegova relativna vrsnoća mogu ići tome u prilog. Naravno, priča o francuskom podrijetlu Bajamontijeva portreta nije ničim konkretnim jasno potvrđena, osim ako to ne potvrđuje upravo Orden Legije časti ovješena na njegovu kaputu ukrašenom cvjetnim uzorkom.¹⁵ Bez obzira na autorstvo i mjesto nastanka, Bajamontijev se portret ističe u srednjodalmatinskim prilikama, iako lista portretiranih likova toga prosvjetiteljskoga i demokratski usmjerenoga društva nije proučena, pa su i zaključci bilo koje vrste preuranjeni. Ostaje međutim činjenica da su se ti obrazovani pojedinci rado portretirali, najčešće za vrijeme boravka u nekom talijanskom gradu, jer upravo u vrijeme "oko godine 1800." u Dalmaciji nije bilo moguće naći slikara koji bi mogao zadovoljiti potrebe za portretiranjem društvene i intelektualne elite.

Drugi portret vjerojatno prikazuje Jerolimova brata Nikolu (1745.-1816.),¹⁶ o kojemu za sada ne znamo mnogo.¹⁷ Očita je fizička sličnost braće Jerolima i Nikole, dok se dr. Julije Bajamonti, sudeći prema portretnom prikazu, od njih razlikuje. Ni jednome nije utvrđen autor: bez dokumenata, to će i u budućnosti biti naporno i nepouzđano. Nasuprot tome, ostaje činjenica da se pred nama nalaze tri portreta obitelji Bajamonti u trenutku njezina uspona u Splitu, prije pojave dr. Antonija Bajamontija (1822.-1891.), koji je političkim djelovanjem zasjenio druge zaslužne članove obitelji.

Istoj ostavštini Bajamonti - Dešković pripada i portret na kojemu je prikazan Pasquale Romagnolo. Taj je skradinski plemić oženio Chiaru Bajamonti (1823.-1888.), načelnikovu sestru. Romagnola portretira, ne treba posebno dokazivati, talijanski slikar koji djeluje u Dalmaciji, Antonio Zuccaro (San Vito al Tagliamento, 1822. - Trst, 1892.). Nije teško domisliti zašto upravo Zuccaro! On je upravo s Bajamontijem bio čvrsto povezan jer za njega ne oslikava samo kazalište nego i, vjerojatno, interijer dijela njegove palače u Splitu. U Skradinu, odakle su i Romagnolovi, Zuccaro portretira autonomiški usmjerene članove obitelji Marasović (de Marassovich) i s njima orođene Salghetti-Driolijeve iz Zadra, te radi dvije slike za katedralu prema narudžbi Antuna Marasovića.¹⁸ Nije potrebno tražiti vrijeme nastanka splitskoga portreta. Podrugljivi je Pasquale Romagnolo već starac: Zuccaro ga je mogao prikazati za vrijeme boravka u Skradinu, gdje je krajem sedmoga desetljeća i u osmome izradio "galeriju" likova tamošnjega plemićkoga roda Marasovića.¹⁹

BILJEŠKE

1. Hrvoje Morović, *Povijest biblioteka u gradu Splitu 1*, Zagreb, 1971, 155-158.
  2. Antonio Bajamonti posjedovao je album akvareliranih crteža Petra Zečevića koji se čuva u Arheološkome muzeju. Usp. Kruno Prijatelj, *Tri splitska slikara iz XIX. stoljeća*, Split, 1952, 16. Isti, *Splitski slikari XIX. stoljeća*, Split, 1959, 27-29.
  3. To bi morala biti tema posebne studije.
  4. Arsen Duplančić, *Ostavština Julija Bajamontija u Arheološkome muzeju u Splitu i prilozi za njegov životopis*, u: *Splitski polihistor Julije Bajamonti*, Split, 1996, 73-74, bilj. 310 i 311.
  5. Slika "Ecce homo" (vl. Jagoda Buić) starija je i dobra kopija Tizianova istoimena djela. Portret dr. Antonija Bajamontija je u Muzeju grada, a mali portret dr. Julija Bajamontija kod dr. Ante Rendića Miočevića u Zagrebu. Nestao je portret majke dr. Ante Bajamontija, portret njegova brata dr. Jerolima te portret kanonika Karla Bajamontija (slike pod brojem 4 i 5 citiranoga dokumenta). Sačuvani portreti koje objavljujem nalaze se još uvijek u ex-palači Bajamonti, potom Dešković. Portret Jerolima Bajamontija u vlasništvu je nasljednika gđe Ljiljane Dešković, a ostalima je vlasnik gđa Dora Dešković. Zahvaljujem vlasnicima na pomoći pri radu.
- Svi su nasljednici navedenih slika (Buić, Dešković, Rendić Miočević) neizravno rodbinski povezani s Bajamontijima. O interijeru stana u kojemu su se umjetni-

- ne čuvale usp. Verka Škurla Ilijić, *Splitski interijeri*, Novo doba, Split, 9. siječnja 1937.
6. O obitelji Bajamonti usp. Bruno Kuzmanić, *Splitska građanska obitelj Bajamonti*, u: *Splitski polihistor Julije Bajamonti*, Split, 1996, 242-244. U prilogu je i rodoslovlje. Dr. Jerolim i dr. Julije Bajamonti bili su prikazani s ostalim uglednim Dalmatincima u kazalištu koje je dao podignuti dr. Antonio Bajamonti, a oslikao ga je Antonio Zuccaro. Kazalište je, kako je poznato, izgorjelo. Vidi: G. B. Brainovich, *Illustrazione del teatro Bajamonti in Spalato*, Split, 1860.
  7. Danica Božić-Bužančić, *Južna Hrvatska u europskom fiziokratskom pokretu*, Split, 1995, passim.
  8. Cvito Fisković, *Splitsko kazalište do sredine 19. stoljeća*, Dani hvarskog kazališta, XIX. stoljeće, Split, 1979, 355. Jerolim Bajamonti pisao je o unapređenju poljoprivrede. Usp. J. Bajamonti, *Sopra i veri mezzi di promuovere l'agricoltura in Dalmazia*, Nuovo giornale d'Italia, t. III, Venecija, 1792.
  9. *Doba francuske uprave u Dalmaciji*, Split, 1989, 47-50, dok. 108.
  10. *Doba francuske uprave u Dalmaciji*, Split, 1989, 39, dok. 76.
  11. *Doba francuske uprave u Dalmaciji*, Split, 1989, 42-44, dok. 84. Bajamonti je pisao o pravnim temama. Usp. J. Bajamonti, *Prospetto ragionato di alcune notizie storiche conducenti a ben intendere la giurisprudenza romana*, Padova, 1808.
  12. Danica Božić-Bužančić, *Južna Hrvatska u europskom fiziokratskom pokretu*, Split, 1995, 189.
  13. *Doba francuske uprave u Dalmaciji*, Split, 1989, 74, dok. 183.
  14. Arsen Duplančić, *Dopune životopisu i bibliografiji Julija Bajamontija*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije 13, Split, 1997, 158.
  15. O Bajamontijevu redu postoje podaci koje treba prenijeti da se uoče ne samo društvene nego i obiteljske prilike u gradu. Ista Ana Romagnolo (rođena Rendić Miočević, kćerka narodnjaka i gradonačelnika dr. Duje Rendića Miočevića, koja se udala za Antonija Romagnola, sina Pasqualea i Chiare rođ. Bajamonti, sestre dr. Antonija) darovala je godine 1911. Gradskoj knjižnici u Splitu Orden Legije časti koji je pripadao dr. Jerolimu. Zbog toga su je žestoko napale autonomaške novine *Risorgimento* sljedećim riječima:
Un cimelio di casa Bajamonti in mani croate.
Tempo fà, si leggeva nel solito "Jedinstvo" la notizia che la signora Anna Rendich-Mioceovich, moge al dott. Antonio Romagnolo nipote al benemerito Dott. Bajamonti, avava con gentile pensiero regalato alla "Gradska biblioteka" la croce della legion d'onore, la più grande onorificenza francese conferita a Girolamo Bajamonti primo presidente del Tribunale circolare di Ragusa, più tardi mandato in deputazione dalmata alla corte di Napoleone I.
... La signora Romagnolo ha voluto sbarazzare la casa da questo ricordo di suo marito, forse per far parlare di se ... Tuttociò noi non avremmo ricordato, se il dono fosse stato fatto al nostro museo, nel quale si conservano altri ricordi di famiglia

donati dal dott. Bajamonti. Ma regalando il cimelio alla "Gradska biblioteka" scambiandola con una "cimelioteca", si è voluto fare una dimostrazione politica; il che è palese, quando si sappia che essa non possiede locali propri, ricevendo dal comune l'uso gratuito d'una stanza nella casa ex Bernardi, quando si sappia ch'essa non esplica nessuna attività, restando quasi costantemente chiusa. Essa non ha che la modesta funzione di aumentare con la sua tabella croata ili numero delle tabelle croate in città.

Usp. *Risorgimento* 14, Split, 1911. br. 156. Hrvoje Morović, *Povijest biblioteka u gradu Splitu*, Zagreb, 1971, 212.

16. Prema podacima koje donosi B. Kuzmanić portret može prikazivati isključivo Nikolu Bajamontija, Julijeve i Jerolimova brata. Drži se da je Julije prikazan na portretu koji je danas u posjedu Ante Rendića Miočevića u Zagrebu, dok je Karlo (Carlo) kanonik. Doduše, u popisu umjetnina deponiranih tijekom rata spominje se portret Karla, a ne Nikole Bajamontija. O Karlu Bajamontiju usp. Ivan Ostojić, *Metropolitanski kaptol u Splitu*, Zagreb, 1975, 331-332.
17. I on je bio član Gospodarske akademije u Splitu, gdje se 1790. godine navodi uz braću dr. Julija i dr. Jerolima (*Nobile ed Eccellente Signor dottor Girolamo Bajamonti Presidente. Nobile ed Eccellente Signor dottor Giulio Bajamonti Institute. (...) Nobil Signor Niccolò Bajamonti*). Usp. Arsen Duplančić, *Ostavština Julija Bajamontija u Arheološkome muzeju u Splitu i prilozi za njegov životopis*, u: *Splitski polihistor Julije Bajamonti*, Split, 1996, 32.
18. Zuccaro se za sliku "Molitva na gori" mogao ugledati na istoimenu redakciju Sebastijana Riccija koja se danas čuva u Kunsthistorisches Museum u Beču. Usp. J. Daniels, *Sebastiano Ricci*, Milano, 1976, t. LXI.
19. O Zuccaru usp. Kruno Prijatelj, *Slikarstvo u Dalmaciji 1784-1884*, Split, 1989, 71-78. Uz slike koje je u više navrata popisivao Kruno Prijatelj, Zuccaro je autor dviju oltarnih pala u Jesenicama (Poljica), u župnoj crkvi u Starom Gradu na Hvaru, te na Silbi.

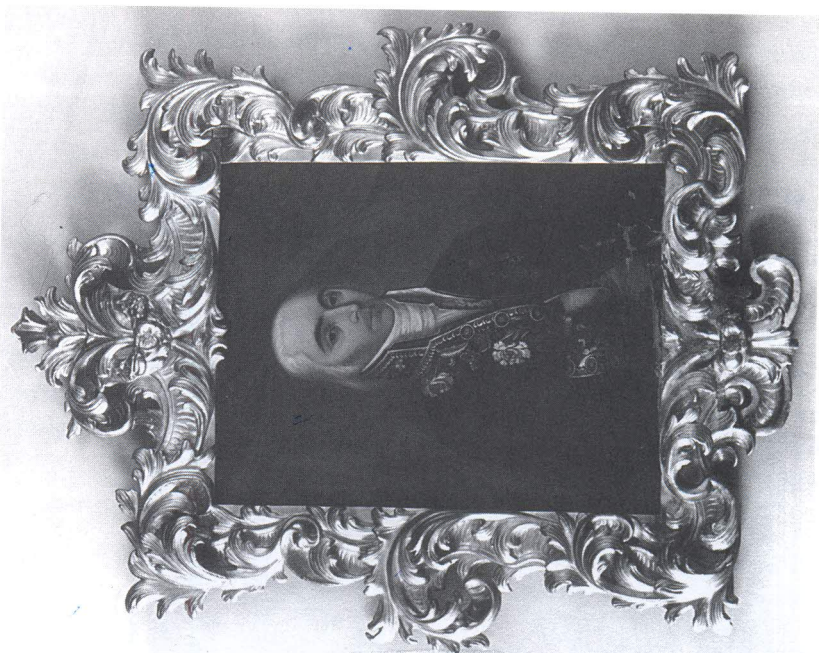
I RITRATTI DELL'EREDITÀ DELLA FAMIGLIA SPALATINA BAJAMONTI

Riassunto

L'autore pubblica tre ritratti appartenenti all'eredità della famiglia spalatina Bajamonti. Il primo rappresenta il dott. Jeronim Bajamonti (1756-1818), presidente della Camera di Commercio e presidente del Tribunale distrettuale a Spalato al tempo del governo francese. Nell'anno 1810 il dott. Jeronim Bajamonti fu membro della legazione delle Provincie Illiriche che si recò da Napoleone a Parigi. Là fu decorato con l'Ordine della Legione d'Onore.

Il secondo ritratto rappresenta suo fratello Nikola Bajamonti (1745-1816).

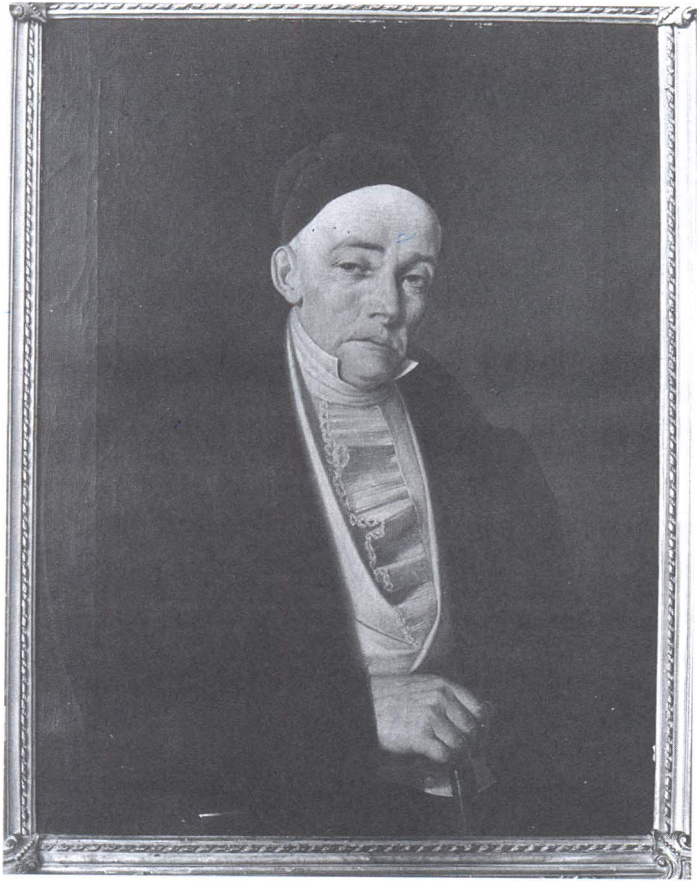
Della stessa eredità si pubblica anche il ritratto di Pasquale Romagnolo, opera della seconda metà del XIX secolo del pittore italiano Antonio Zuccaro.

Portret dr. Jerolima Bajamontija
(snimio Ž. Bačić)

Portret Nikole Bajamontija
(snimio Ž. Bačić)

Antonio Zuccaro, portret Pasquala Romagnola